Journalistieke onderzoekslijnen

Bijlmerramp / 4 oktober 1992 tot en met het enquêterapport van 22 april 1999

34 onderzoekslijnen en deelvragen in vijf thema's. De datering geeft de vroegst in dit overzicht onderbouwde publiciteit of een duidelijke vervolgperiode. De uitkomsten beoordelen de bewering, niet de persoon of redactie.

01 Vlucht en techniek

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
A01 · 29 okt. 1992; 1994 **Een extra, derde rondje boven de Bijlmer**	Vincent Dekker, Trouw; later in zijn boek. Ooggetuigen waren een bron.	**Weerlegd**	De commissie sloot het derde rondje op lage hoogte uit; radar was het sterkste uitgangspunt. Ze bekritiseerde wel de nauwkeurigheid van delen van de oorspronkelijke reconstructie.	Radar, digitale vluchtgegevens (DFDR) en het eindrapport ondersteunen geen extra rondje.	I01, I02, E §2.4.15, §2.7-2.8, T PIN / code: 19921012; 19931014-02; F002
A02 · Uiterlijk 1994 **Wat meldden watersporters en wat wist de toren?**	Vincent Dekker, Trouw en zijn boek; verklaringen van watersporters.	**Deels bevestigd**	Getuigenwaarnemingen boven het water waren relevant voor het zoeken naar motor 3. De commissie vond dat men vanuit toren of radar het afbreken niet als zodanig had kunnen herkennen.	Uit de geraadpleegde bronnen volgt niet dat de toren al vóór de noodoproep wist dat beide motoren waren afgebroken. De precieze eerste mediapublicatie is niet vastgesteld.	I02, E §2.4.3-2.4.6, §2.7-2.8, T PIN / code: 19921012; 19931014-02
A03 · 1993-1999 **Hadden de verkeersleiding en bemanning anders moeten handelen?**	Trouw stelde de rol van de verkeersleiding ter discussie (23 jan. 1993); tijdens de enquête volgde brede verslaggeving over baan 06/27 en de noodvlucht.	**Deels bevestigd**	Baan 27 was de keuze van de gezagvoerder. Communicatie verliep overwegend professioneel; koersinstructies hielden volgens de commissie onvoldoende rekening met de beperkte manoeuvreerbaarheid. Succesvolle landing op een andere baan evenmin waarschijnlijk.	De precieze beweegredenen van de bemanning blijven onbekend. De NLR-simulatorstudie uit 2017 onderzocht de bestuurbaarheid opnieuw; zij biedt geen basis om een veilige landing met de feitelijke schade aan te nemen.	I03, E §2.4.8-2.4.13, §2.7, T, L01 PIN / code: 19921012; 19931014-02

Vlucht en techniek · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
A04 · 1993-1999 **Foto's: hing motor 3 al scheef vóór vertrek?**	Louis Bertholet en P.L. Latour werkten de fotohypothese uit; Trouw stelde er vragen over. TNO en Boeing toetsten.	**Betwist**	De fotografische schattingen liepen uiteen. De enquête achtte de methode onvoldoende geschikt voor een doorslaggevende reconstructie.	De beelden bewijzen geen al vóór vertrek gebroken ophanging. Onderscheid de zichtbare stand op foto's van een diagnose van de breuk.	I04, E §2.5.9-2.5.10, §2.8, T PIN / code: 950701; 19950621
A05 · Feb. 1999, zichtbaar in de verhoren **Onderhoud El Al en inspectie van de motorophanging**	Harm van den Berg en Floris van Straaten, NRC; De Telegraaf berichtte eveneens. Monteurs, onder wie C. Gaalman, waren bronnen.	**Deels bevestigd**	De commissie vond het onderzoek naar de controle van de inspectie onvolledig. De papieren staafden niet dat aan alle inspectievoorschriften was voldaan.	De feitelijke uitvoering en de detecteerbaarheid van de scheur bij de laatste inspectie bleven onzeker. De bevinding bewijst geen stelselmatig gesjoemel bij El Al.	I05, E §2.5.8, §2.8, T PIN / code: 19921004(2); KST262419A-01
A06 · 1992-1994; toets in 1999 **Waarom braken beide motoren af?**	Vroege berichtgeving, o.a. NOVA, volgde deze lijn. Wolleswinkel en het officiële onderzoek ontwikkelden de technische verklaring; het was geen journalistieke ontdekking.	**Bevestigd**	Het wrakonderzoek onderbouwde dat motor 3 loskwam en motor 4 raakte. De Raad achtte een vermoeiingsbreuk in een breekpen de waarschijnlijke eerste schakel; over het precieze bezwijken bestond discussie.	Het falen van de motorophanging is de technische hoofdverklaring. Onderhoud en exacte breukvolgorde zijn afzonderlijke vragen.	I06, E §2.5.7, §2.5.10-2.5.11, §2.8, T PIN / code: 19921004(2); 19931014-02; 19940131; F003

Lading en documenten

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
B01 · 18 okt. 1992; vervolg 1993-1999 **Halfverbrande vrachtbrief met militaire omschrijving**	Een bewoner toonde in NOVA een deel van een House Air Waybill; vervolg in diverse kranten. Luchtvaartpolitie, Economische Controledienst (ECD) en Amerikaanse douane onderzochten de zending.	**Deels bevestigd**	Het vrachtbriefstuk was echt en verwees naar een gebundelde zending. De ECD achterhaalde onderliggende documenten. De omschrijving alleen bewijst niet dat munitie of wapens aan boord waren.	Militaire afnemers, militaire onderdelen en verboden wapens zijn verschillende zaken. De vondst was een legitieme aanleiding voor nader onderzoek.	E §4.1.5, §4.5.3, §4.6.3, I07 PIN / code: KST262419B-01
B02 · 16 sep. 1993 **Gevaarlijke vracht: ‘vliegende chemiefabriek’**	Vincent Dekker, Trouw. Rob van Gijzel stelde de volgende dag Kamervragen; zijn rol was politiek.	**Deels bevestigd**	Er was ongeveer 10.000 kg bruto aan goederen die als gevaarlijke lading waren ingedeeld, waaronder veel cosmetica, brandbare vloeistoffen en andere stoffen. De vracht was niet de technische oorzaak van de ramp.	De transportclassificatie zegt niet hoeveel mensen op de rampplek aan een stof zijn blootgesteld of welk extra gevaar die daar opleverde.	I08, E §4.1, §4.4, §4.7, M01, T PIN / code: 19921004; KST262419B-01; F004
B03 · 1996-1998 **Vervalste vrachtbrieven of dubbele boekhouding?**	Voormalig El Al-medewerker J. Plettenberg deed in 1996 aangifte; NOVA (4 okt. 1997) sprak met Duitse ex-medewerkers over Keulen-Bonn. Van Gijzel bracht het in de Kamer.	**Afgesloten (strafrechtelijk)**	Het onderzoek naar de aangifte vond geen bewijs van vervalsing of verduistering. Justitie zag in juni 1998 geen grond voor heropening. De enquête vond in de documenten geen aanwijzing voor ladingfraude.	NOVA gaf de namen van de Duitse bronnen niet vrij; het niet heropenen is geen uitspraak over alle boekhouding van El Al buiten deze vlucht.	E §4.5.2, §4.7, K02 PIN / code: 19980625; KST262419B-01

Lading en documenten · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
B04 · 1997-1999 **Ontbrekende details over 14 ton en de '20 ton'**	NOVA hield de papierenkwestie op de agenda. Commissie-Hoekstra (1998) bracht het documentgat in kaart; Joost Oranje (NRC) werkte de kwestie en de latere gewichtsvraag uit.	**Bevestigd; opgehelderd**	Er ontbraken detailstukken, geen aangetoonde fysieke partij vracht. Voor circa 14 ton kwam informatie in 1998; de enquête kreeg uiteindelijk inzage in onderliggende vrachtbrieven van de resterende '20 ton'.	De commissie vond bij die partij geen extra gezondheidsrisico. De inhoud van ieder afzonderlijk pak kon na de ramp niet fysiek worden nagekeken.	I09, I10, E §4.3.5, §4.6-4.7 PIN / code: KST262419B-01; 199805-01
B05 · 2 mrt. 1999 **'Gewichtsgat': lag er meer vracht dan de papieren toonden?**	Joost Oranje, NRC, vergeleek de beschikbare gegevens tijdens de enquête.	**Opgehelderd**	De commissie verklaarde de belangrijkste verschillen onder meer uit laadmiddelen, deelzendingen en verschillende reken- en registratiegrondslagen. Ze vond fouten, maar geen aanwijzingen voor vrachtfraude.	Een gewichtsverschil tussen documenten is reëel als administratief verschil; het is op zichzelf geen bewijs van een verborgen partij.	I10, E §4.2-4.3, §4.7 PIN / code: KST262419B-01
B06 · 30 sep. 1998; vervolg 1999 **DMMP: stof en ontvanger, of aanwijzing voor sarin?**	Harm van den Berg en Karel Knip, NRC, publiceerden de vrachtvondst; Joost Oranje werkte de context en mogelijke toepassingen uit.	**Deels bevestigd**	De gemelde zending van circa 240 kg DMMP naar het Israëlische onderzoeksinstituut (IIBR) is gedocumenteerd. De stof heeft ook civiele toepassingen. Aanwezigheid van sarin of een militair eindgebruik is niet aangetoond.	De originele publicatie bewijst een stof en ontvanger. Uit het vrachtdocument volgt niet waarvoor de ontvanger deze partij uiteindelijk wilde gebruiken.	I11, I09, I12, E §4.1, §4.6-4.7 PIN / code: 19980930; KST262419B-01

Lading en documenten · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
B07 · Jan. 1999 **Was er tijdens de noodvlucht contact met El Al of Tel Aviv over de lading?**	Joost Oranje, NRC, stelde de vraag naar een mogelijk verband met cockpitbeslissingen. Rob van Gijzel was een politieke actor in het dossier.	**Onbewezen**	El Al ontkende contact met de maatschappij of Israëlische instanties tijdens de noodvlucht; de enquête achtte contact met El Al op Schiphol of Tel Aviv zeer onwaarschijnlijk.	Een gesprek over lading dat de baankeuze bepaalde is niet onderbouwd. De cockpitvoicerecorder ontbreekt, waardoor niet ieder cockpitgesprek kan worden gereconstrueerd.	J09, J12, E §2.4.13, §2.7, T PIN / code: 19921004(2); KST262419A-01
B08 · 3-17 feb. 1999 **‘Onder de pet’: telefoontje over een lijst gevaarlijke goederen**	De enquêtecommissie speelde de band af; landelijke tv en kranten brachten het als nieuws. NRC volgde de correctie na het verhoor van Herman Aaij.	**Deels bevestigd**	Het telefoontje bestond, maar Aaij las de NOTOC New York-Amsterdam voor. De genoemde goederen waren uitgeladen. Het verzoek tot discretie betrof volgens de commissie het aantal vrachtvluchten.	De specifieke claim dat dit telefoontje verzwegen giflading op het fatale traject aantoonde, is weerlegd. De commissie bekritiseerde wél de omgang met het bericht bij de verkeersleiding.	J13, E §4.4.1, §4.4.4, §4.7 PIN / code: 19990204(1); 19990204(2); 19990212-02
B09 · 1997-1999; verhoren **Extra vrachtvluchten op 5 oktober en de suggestie van een geheime overbrenging**	In media en parlement circuleerden vragen over ‘spookvluchten’. De vroegste zelfstandige publicatie over deze vier specifieke vluchten is niet vastgesteld.	**Deels opgehelderd**	De enquête reconstrueerde vier vluchten naar Tel Aviv: twee onder El Al-vluchtnummer en twee onder Cargo Airlines. De UPS-Boeing vervoerde vervangende vracht; het manifest wees niet op bijzondere goederen.	De commissie achterhaalde het nulmanifest van de gecharterde Boeing 707 niet. De ontbrekende bevestiging is geen bewijs van een geheime overbrenging.	E §4.1.3, K05 PIN / code: KST262419B-01

Rampplek en recorders

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
C01 · Juni 1993; 1994; voorjaar 1998 **Mannen in witte pakken op de rampplek**	Vincent Dekker, Trouw en zijn boek; Pierre Heijboer (de Volkskrant) verzamelde getuigenverklaringen en leverde er zestien aan de Rijksrecherche.	**Deels verklaard**	Veel verklaringen waren tot reguliere hulpverleners te herleiden. Voor een klein aantal vond de enquête geen verklaring. Ze vond geen Nederlandse of Israëlische veiligheidsdiensten op de rampplek.	Niet elk getuigenbericht is opgelost. De aanwezigheid van een geheim bergingsteam volgt daar niet uit; gewone witte werkkleding in Hangar 8 is een andere kwestie.	I14, I07, E §3.9, §3.15, §3.18 PIN / code: 19921018; KST262419A-01
C02 · Voorjaar 1998 **Mossad, BVD en Israëlische bezoekers**	De Volkskrant (Heijboer, getuigenlijn); De Telegraaf (3 apr. 1998, samenwerking BVD-Mossad). Aanwezigheid en identiteit werden ook politiek bevraagd.	**Deels bevestigd**	Israëlische bezoekers waren er, onder wie de ambassadeur en managers van El Al. De BVD werd geraadpleegd over mogelijke terreur; BVD-medewerkers bezochten de rampplek volgens de commissie niet.	De commissie ging niet uit van betrokkenheid van Israëlische veiligheidsdiensten. Twee meldingen bij commandovoertuigen bleven ongeïdentificeerd. Geen bewijs van een gezamenlijke geheime bergingsactie.	I07, I15, E §3.11, §3.15 PIN / code: KST262419A-01
C03 · Voorjaar 1998 **Helikopters: hulpdiensten of buitenlandse ploeg?**	Trouw en andere media brachten getuigenmeldingen over een helikopter en witte pakken; de Kamer vroeg om onderzoek.	**Deels bevestigd**	Logboeken, journaals en banden bevestigden een helikopter van de Koninklijke Marine en twee politiehelikopters bij het rampterrein op de avond van de ramp.	De enquête had geen overtuigende aanwijzingen voor andere helikopters. Het verhaal over een buitenlandse ploeg is onbewezen.	I16, E §3.13 PIN / code: KST262419A-01
C04 · Voorjaar 1998 **‘Geheimzinnige’ Franse bergingsploeg**	Diverse media; politievoorlichter Klaas Wilting bevestigde politiebegeleiding. De oorspronkelijke journalistieke byline is niet vastgesteld.	**Opgehelderd**	De Franse ploeg bleek een reguliere vrijwillige bergingsgroep. De enquête kon de identiteit en hulpverlening reconstrueren.	De aanwezigheid is bevestigd; de suggestie van een geheime ploeg is weerlegd.	E §3.12 PIN / code: KST262419A-01

Rampplek en recorders · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
C05 · 1993-1999 **Verdwenen voorwerpen en een 'verdacht konvooi'**	Vincent Dekker verbond vermissingen met witte pakken. Steven De Foer / De Standaard bracht het konvooiverhaal volgens de reconstructie van De Groene Amsterdammer.	**Deels bevestigd**	De commissie zag aanwijzingen dat voorwerpen van de rampplek zijn meegenomen en stelde vast dat het onderzoeksbureau verzamelde stukken was kwijtgeraakt zonder aangifte.	Niet aangetoond is dat mannen in witte pakken of een Israëlisch konvooi die voorwerpen, de recorder of geheime lading meenamen.	I02, I07, E §3.10-3.11, §3.19 PIN / code: KST262419A-01
C06 · Juni 1993-1999 **Waar bleef de cockpitvoicerecorder (CVR)?**	Vincent Dekker, Trouw en zijn boek; NOVA (1994) bracht een speculatie van Victor Ostrovsky; in 1999 kregen verklaringen van brandweerlieden brede aandacht.	**Open**	De cockpitvoicerecorder was volgens het onderzoek geïnstalleerd en werd niet gevonden. De enquête bekritiseerde instructies bij berging en het uitblijven van tijdig nader strafrechtelijk onderzoek.	De recorderinhoud, uiteindelijke vindplaats en een eventuele ontvreemding zijn onbekend; afzonderlijke herkenningen zijn geen bevestigde berging.	I02, I14, E §2.8, §3.19, T, P01 PIN / code: KST262419A-01; 19921004(2); O001
C07 · Sep. 1993; 1994 **Vondst vluchtdatarecorder (DFDR) en behandeling van getuige Mostaard**	Pierre Heijboer, de Volkskrant (25 sep. 1993), bracht een verhaal over vermeende omkoping; Dekker bracht het alternatieve vindverhaal in zijn boek.	**Deels weerlegd**	De gedocumenteerde vondst van de DFDR was op 7 oktober in Hangar 8. De alternatieve vindplaats kreeg geen afdoende steun tegenover de bergingsdocumentatie.	Een ooggetuigenverhaal over de rampplek en de afzonderlijke omkopingsbeschuldiging mogen niet worden gelijkgesteld. Voor die beschuldiging is hier geen onafhankelijke bevestiging gevonden.	E §3.18.2, T, P02 PIN / code: 19930925; 19921018; 19921004(2)

Rampplek en recorders · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
C08 · Okt. 1992-1999 **Meer doden dan geregistreerd, onder meer door ongeregistreerde bewoning?**	Brede berichtgeving en vragen uit de buurt; geen enkele initiërende journalist vastgesteld. Het NRC-enquêtedossier volgde de identificatie en de geruchten.	**Afgesloten (enquête)**	Na controle van vermisten, identificatie en begrafenisgegevens kwam de commissie op 43 doden: 39 bewoners en vier mensen aan boord.	Vroege onzekerheid was reëel. De commissie vond geen resterende vermisten die zij aan de ramp kon koppelen, en geen anonieme slachtoffers op Sint Barbara.	E §1.1, §3.17, J17 PIN / code: KST262419A-01
C09 · Voorjaar 1998-feb. 1999 **Een speciale militaire eenheid op de rampplek?**	De Telegraaf en andere media legden een verband tussen witte kleding en militairen. De Kamer liet de getuigenmeldingen onderzoeken.	**Deels bevestigd**	Marechaussee en Landmacht waren met reguliere taken aanwezig. De enquête stelde vast dat geen speciale militaire eenheden op het terrein waren ingezet.	Aanwezigheid van Nederlands defensiepersoneel bevestigt geen geheime actie.	P01, E §3.14 PIN / code: KST262419A-01

Uranium en gezondheid

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
D01 · Okt. 1993; sep. 1997 **Verarmd uranium in het vliegtuig en wie dat wist**	Stichting Laka bracht het in okt. 1993 publiek naar buiten; Trouw volgde de kwestie en publiceerde in sep. 1997 opnieuw over de risico's. Laka was bron en belangenorganisatie.	**Bevestigd**	Verarmd uranium zat in constructieve balansgewichten. De Rijksluchtvaartdienst wist op 7 oktober 1992 van de vondst, VROM op 8 oktober. Het beleidscentrum was niet geïnformeerd.	De materiële vondst én het tekort in de informatieketen zijn bevestigd. Dat bewijst geen brede, gecoördineerde doofpot en zegt op zichzelf niets over blootstelling.	J18, E §3.20, P03 PIN / code: 19931012-01; 19970703; 19980401; F005
D02 · 1993-1999, vooral 1997-1998 **Is uranium geoxideerd of verspreid, en wie kreeg het binnen?**	Laka en Trouw stelden verbranding en verspreiding aan de orde. Stichting Visie gaf het Zweedse onderzoek in opdracht; resultaten kregen onder meer aandacht in het NOS Journaal.	**Deels bevestigd**	De enquête stelde uraniumoxide in Hangar 8 vast; ze achtte verspreiding buiten de hangar mogelijk, zonder de omvang te bewijzen. Volgens het RIVM wezen de Zweedse metingen niet op verhoogde blootstelling aan verarmd uranium.	Aanwezigheid van deeltjes, ingeademde hoeveelheid en schade zijn drie aparte vragen. De medisch-epidemiologische studies gaven geen onderbouwing voor een algemene uraniumverklaring.	K03, E §3.18, §3.20, §5.3-5.5, M01, M02 PIN / code: 19980401; 19931012-01; F005-F006
D03 · Maart 1998-1999 **Gezondheidsklachten bij KLM-personeel in Hangar 8**	De Volkskrant, Trouw en Het Parool, eind maart 1998. Werknemers en KLM waren bronnen; Vasterman documenteerde de nieuwsgolf achteraf.	**Deels bevestigd**	Klachten en uraniumoxide in stof zijn gedocumenteerd. Op grond van de beschikbare gegevens kon de enquête de vroegere blootstelling van afzonderlijke medewerkers niet vaststellen.	Het latere medisch onderzoek vond geen klachtenpatroon dat specifiek aan de ramp was toe te schrijven. Dat ontkent de klachten van individuele werknemers niet.	M02, M03, E §3.18.4-3.18.5 en hfdst. 5, M01 PIN / code: 19981012; 20231124; F006

Uranium en gezondheid · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
D04 · 1993-1999; grote nieuwsgolf in 1998 **Ziekte bij bewoners en hulpverleners: lading, rook of andere verklaringen?**	Bewoners, hulpverleners en artsen signaleerden klachten; landelijke en lokale kranten en tv werkten de lijn uit. Gersons/IJzermans en Vasterman onderzochten verschillende aspecten.	**Deels bevestigd**	De klachten waren reëel; de enquête bekritiseerde de opvolging en vroeg om nader medisch onderzoek. De rapportage over causaliteit ging vaak verder dan de beschikbare gegevens.	Het latere Medisch Onderzoek Vliegramp Bijlmermeer vond geen specifiek, aan de ramp toe te schrijven klachtenpatroon. Dat sluit een individueel verband of gevolgen van een traumatische ervaring niet uit.	E hfdst. 5, M01, M02, M03 PIN / code: 19990101; 20231124; F006
D05 · Najaar 1998 **Vreemde stoffen in bodem of stof: aanwijzing voor geheime lading?**	Trouw bracht eind sep./begin okt. 1998 de milieumetingen en hun mogelijke betekenis naar buiten. Milieudeskundigen en laboratoria onderzochten bodem en stof.	**Deels bevestigd**	Milieumetingen wezen op verschillende stoffen, waaronder kerosine en tributylfosfaat. Dat vormt geen identificatie van een geheime vracht of bewijs voor de gestelde gezondheidsverklaring.	Een gevonden stof kan verschillende herkomsten hebben. De vrachtpapieren en medische studies leverden geen bevestiging van het bredere vermoeden.	P01, E §4.7, §5.3-5.5, M01, M03 PIN / code: KST262419B-01; 20231124
D06 · Jan.-feb. 1999 **Gemanipuleerd mycoplasma als oorzaak van ziekte**	De Telegraaf berichtte erover; Amerikaanse onderzoeker Garth Nicolson was bron. De kwestie kwam ook in openbare verhoren aan bod.	**Verworpen door de enquête**	De commissie verwierp deze theorie als verklaring voor de klachten op gezag van meerdere deskundigen en achtte onderzoek en behandeling volgens Nicolsons methode niet zinvol.	De commissie onderscheidde deze theorie van onderzoek naar gewone mycoplasma-infecties. De vermeende lading is niet aangetoond.	P01, E §5.2.4, §5.5.5 PIN / code: KST262419B-01

Bestuur en journalistiek

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
E01 · Nov. 1992-1999 **Openheid en onafhankelijkheid van het technisch onderzoek**	NRC stelde in nov. 1992 de beslotenheid van het onderzoek aan de orde. Dekker bekritiseerde de RLD; W.M. Jochemsen nam in Trouw (6 mrt. 1993) de verslaggeving en het onderzoek onder de loep.	**Deels bevestigd**	De commissie zag een risico op belangenverstrengeling in de toenmalige organisatie, maar bevestigde dat het technisch onderzoek internationaal gangbare procedures volgde. Ze wees concrete lacunes aan.	Een organisatie- of communicatieprobleem is geen bewijs dat onderzoekers de technische oorzaak vervalsten. Het ACOI-advies van 2024 over archieftoegang is een afzonderlijke vervolgvraag.	J19, J20, E §2.5, §2.8, K04 PIN / code: 19921110; 19921000-02; 19990414
E02 · 1993-1999 **Waren hulpverleners tijdig geïnformeerd en beschermd?**	Trouw en andere media onderzochten de informatie aan de brandweer; NOVA en kranten volgden de verhoren. Van Gijzel stelde Kamervragen.	**Deels bevestigd**	De enquête reconstrueerde afzonderlijke informatiekanalen. Er werd informatie over de lading uitgewisseld; de voorgelezen verkeerde NOTOC was een andere informatiestroom. Over uranium was het Amsterdamse beleidscentrum niet ingelicht.	‘Er is niets gemeld’ en ‘iedereen was volledig geïnformeerd’ zijn beide te grof. Inhoud, afzender, ontvanger en tijdstip moeten apart worden genoemd.	J08, J13, E §3.16, §3.20, §4.4 PIN / code: 19990204(1); 19990204(2); 19990212-02

Bestuur en journalistiek · vervolg

Bijlmerramp / journalistieke onderzoekslijnen 1992-1999

Onderzoekslijn	Wie bracht of ontwikkelde de lijn?	Bewijsstatus	Uitkomst in 1999	Vervolg en grenzen	Bron / PIN
E03 · 1997-1999 **Terugkerende onthullingen: bestuur, Kamer en rol van de pers**	Trouw, de Volkskrant, NRC, NOVA en andere redacties volgden het overheidsoptreden. Peter Vasterman bekritiseerde op 13 feb. 1999 de schandaalkoers; De Groene Amsterdammer evalueerde de pers op 28 apr., na het eindrapport.	**Bevestigd; duiding betwist**	De enquête kwam er en constateerde concrete tekorten in de informatievoorziening en opvolging. Voor de afzonderlijke claims lopen de uitkomsten uiteen.	De journalistieke bijdragen speelden een rol in publieke en politieke aandacht; één motief of een bewuste samenwerking mag niet uit gelijktijdige publicaties worden afgeleid. Latere analyse van media-effecten is geen individueel medisch bewijs.	I07, I21, E hfdst. 1, §4.7 en hfdst. 7, M03 PIN / code: 19990428; 19981008; F007
E04 · 1995-1999; zichtbaar in de verhoren **Had El Al een uitzonderingspositie op Schiphol?**	Onder meer Het Parool en De Telegraaf berichtten over afscherming en militair vervoer. Rob van Gijzel bracht signalen bij de BVD; verkeersleider Th.L. Croon getuigde.	**Deels bevestigd**	Een speciale beveiligingsregeling bestond. De enquête signaleerde dat men de positie op de werkvloer mogelijk ruimer opvatte. Twee BVD-meldingen over andere transporten hielden geen verband met de rampvlucht.	De commissie onderzocht de gehele positie van El Al niet als afzonderlijke opdracht. Een bijzondere beveiligingsregeling bewijst geen vrijstelling van vrachtcontrole of bijzondere lading op vlucht 1862.	P01, E §7.3, K05 PIN / code: KST262419B-01

Leeswijzer. “Bevestigd” betekent dat het geformuleerde kernpunt in bronnen is vastgesteld; “deels bevestigd” splitst feit en verdergaande lezing. “Weerlegd” vraagt tegenbewijs; “onbewezen” betekent dat bevestiging ontbreekt. “Open” is een nog onopgeloste vraag. “Afgesloten” slaat alleen op het vermelde onderzoek of besluit.

Dekking. De tabel is een inventarisatie van traceerbare hoofdlijnen en deelvragen in de geraadpleegde bronnen. De kranten- en omroeparchieven zijn niet nummer voor nummer doorzocht. Een bron kan de eerst gevonden publicatie zijn, zonder dat zij het eerste gerucht of de eerste publicatie ooit vastlegt.

Verantwoording en bronnen

De broncodes in de tabel zijn aanklikbaar. De parlementaire paragrafen staan bij de onderzoekslijnen.

Afbakening. De hoofdperiode loopt van 4 oktober 1992 tot en met het eindrapport op 22 april 1999. Het artikel in De Groene van 28 april 1999 en later technisch, medisch en archiefonderzoek dienen alleen als terugblik of toets. Vroege speculatie zonder herleidbare publicatie is geen zelfstandige onderzoekslijn.

Hoe het PIN-register is gebruikt. De AI-onderzoeksassistent van Henk A. Pruis (versie 1 september 2026) is doorzocht via AI_basisregister en Beweringenbank. De regels uit Open_vragen en Redeneerregels hielpen om bewijs, onzekerheid en bevoegdheid te scheiden. Per regel zijn registerverwijzingen gekoppeld aan originele stukken of aan vindplaatsen. Een PIN is een zoekingang, geen bewijs op zichzelf.

Hoe de herkomst is getoetst. Een publicatie bewijst dat een redactie een claim of vraag bracht. De enquête, technische rapporten en medische bronnen bepalen wat ervan overeind bleef. Bewoners, klokkenluiders, deskundigen en politici zijn apart benoemd als bron of opvolger. Waar alleen een latere reconstructie of index is gevonden, is dat vermeld.

E **Parlementaire Enquêtecommissie, Eindrapport, Kamerstukken II 1998/99, 26 241, nr. 9, 22 april 1999. Paragrafen staan bij elke regel.**
Primair · parlementair

T **Raad voor de Luchtvaart, Aircraft Accident Report 92-11, 24 februari 1994 (scan via FAA).**
Primair · technisch

K02 **Brief minister van Justitie, 23 juni 1998, Kamerstuk 22 861, nr. 27: strafrechtelijk onderzoek.**
Primair · parlementair

K03 **Brief minister van VWS, 1 april 1998, Kamerstuk 22 861, nr. 19: Zweedse metingen en RIVM-beoordeling.**
Primair · parlementair

K04 **ACOI, Geen afgesloten hoofdstuk (2024), over toegang tot archieven.**
Later · adviesrapport

K05 **Enquête, bijlage C, inventaris van stukken, onder meer over UPS en militaire vluchten. Een indexvermelding bewijst geen claim.**
Primair · inventaris

L01 **NLR/NASA/TU Delft, simulatorstudie, NLR-TP-2017-120 (2017).**
Later · technisch

J01 **Vincent Dekker, Trouw, 29 oktober 1992: laatste minuut en route (Delpher).**
Oorspronkelijke journalistiek

J02 **Vincent Dekker, Going down, going down... De ware toedracht van de Bijlmerramp (Veen, 1994); Laka-beschrijving met achterflaptekst.**
Catalogus van publicatie

J03 **Trouw, 23 januari 1993, 'De RLD-verkeersleiders maken geen fouten' (Delpher).**
Oorspronkelijke journalistiek

J04 **Pruis, 'Scheefhangende motor': toegang tot Bertholet/TNO-context; toets in E §2.5.9.**
Dossier en bronnen

J05 **Harm van den Berg en Floris van Straaten, NRC, 4 februari 1999: onderhoud en verhoor van monteurs.**
Oorspronkelijke journalistiek

J06 **Beeld & Geluid, Bijlmerramp; catalogusbeschrijving NOVA, 6 oktober 1992 (item 318582).**
Media-archief

J07 **Joris van Casteren en Peter Vermaas, 'Bijlmergekte ontmaskerd', De Groene Amsterdammer, nr. 17, 28 april 1999 (kopie).**
Oorspronkelijke journalistiek

J08 **Vincent Dekker, Trouw, 16 september 1993: 'El Al-jumbo vliegende chemiefabriek' (Delpher).**
Oorspronkelijke journalistiek

J09 **Joost Oranje, 'Een lading die steeds zwaarder werd', NRC, 21 januari 1999.**
Oorspronkelijke journalistiek

Bronnen · vervolg

De broncodes in de tabel zijn aanklikbaar. De parlementaire paragrafen staan bij de onderzoekslijnen.

J10 Joost Oranje, ‘Gewichtsgat bij El Al-Boeing’, NRC, 2 maart 1999.
Oorspronkelijke journalistiek

J11 Harm van den Berg en Karel Knip, ‘Grondstof gifgas in Boeing El Al’, NRC, 30 september 1998.
Oorspronkelijke journalistiek

J12 Pruis, dossier ‘J. Oranje’, met de NRC-reeks en bespreking van ‘DMMP-raadsel vergroot’ (12 maart 1999).
Dossier en bronnen

J13 Harm van den Berg en Floris van Straaten, NRC, 17 februari 1999: Aaij en de verkeerde lijst.
Oorspronkelijke journalistiek

J14 Vincent Dekker, ‘Zwarte magie rond een black box’, Trouw, juni 1993 (Delpher).
Oorspronkelijke journalistiek

J15 Overzicht van krantenkoppen, Sociaal Digitaal Netwerk; ingang voor De Telegraaf, 3 april 1998. Voor toetsing: E.
Secundair · knipselindex

J16 Enquête, §3.13, mediaberichten over helikopters en toetsing aan logboeken (NRC-weergave).
Primair · parlementair

J17 NRC, ‘Dossier Bijlmerramp-enquête’, rubrieken getuigen en gezondheid; voor de identificatie-uitkomst: E §3.17.
Oorspronkelijke journalistiek

J18 Trouw, oktober 1993, berichtgeving over verarmd uranium (Delpher). De aanleiding en tijdlijn staan in E §3.20.
Oorspronkelijke documentatie

J19 Wolleswinkel-dossier, PIN 19921110: reactie naar aanleiding van NRC-stuk over besloten onderzoek.
Primair · documentdossier

J20 W.M. Jochemsen, Trouw, 6 maart 1993, over Trouw en het RLD-onderzoek (Delpher; PIN 19930306 op de website).
Oorspronkelijke journalistiek

J21 Peter Vasterman, ‘Media moeten schandaalkoers bij Bijlmerenquête mijden’, NRC, 13 februari 1999 (herpublicatie auteur).
Oorspronkelijk opiniestuk

M01 Kamerbrief over de eindrapporten van het Medisch Onderzoek Vliegramp Bijlmermeer, Kamerstuk 26 241, nr. 47.
Primair · parlementair

M02 Peter Vasterman, Mediahype (proefschrift UvA, 2004), hoofdstuk 5, met systematische persinventarisatie 1998-1999.
Wetenschappelijk · media

M03 Peter Vasterman en Joris IJzermans, ‘Ziek van de ramp of van het nieuws óver de ramp?’, TMG 5(2), 2002, pp. 88-109.
Wetenschappelijk · media

P01 Escalatieschema mediaberichtgeving 1992-1999. Gebruikt als vindhulp voor mediamomenten, niet als eindtoets.
Context · dossier Pruis

P02 Pruis, Analyses, PIN 19930925: verwijzing naar de publicatie van Pierre Heijboer over getuige Mostaard.
Register · journalistieke bron

P03 A.S. Keverling Buisman, ‘Verarmd uranium-metaal, wat is dat?’, ECN, 12 oktober 1993 (PIN 19931012).
Primair · deskundigenstuk

P04 Henk A. Pruis, El Al-vlucht 1862, AI-onderzoeksassistent, versie 1 september 2026. Gebruikte tabbladen: AI_basisregister, Beweringenbank, Open_vragen en Redeneerregels.
Register · vindinstrument

P05 Nationaal Archief, archief Rob van Gijzel (2.21.468), afdeling D: knipsels en uitzendingen. De inventaris geeft dekking, geen inhoudelijke verificatie.
Archiefinventaris